

# Mapování ptáků a obojživelníků

## lokality Vlčí hrdlo u Bzence (okres Hodonín).

v rámci projektu ČSOP „Rozvoj pozemkového spolku Čertoryje“

**Termín provedení:** květen – listopad 2012

**Monitoring provedl a závěrečnou zprávu vypracoval:** Karel Šimeček

**Metodika průzkumu:** v uvedeném období byly provedeny čtyři celodenní a desítky kratších kontrol lokality vymezené zadavatelem v ortofotomapě. Hranice byly přeneseny do turistické mapy v měřítku 1:50000 a také do pracovní kopie mapy v měřítku 1:10000. Do map byly zanášeny pouze významnější druhy ptáků tj. druhy spadající podle platné legislativy do určitého stupně / kategorie ohrožení. Byli evidováni zpívající samci, obsazená hnízda včetně hnízdních dutin anebo páry krmící mláďata na hnízdech. V odborné literatuře se uvádí, že inventarizační průzkum v tomto časovém rozsahu umožňuje za optimálních podmínek podchytit až 80 % místní ornitofauny jak po stránce kvantitativní, tak po stránce kvalitativní. Zpracovatel má dlouholeté zkušenosti s prováděním podobných terénních výzkumů a tak může konstatovat, že byla podchycena reprezentativní složka místní avifauny a u většiny zde hnízdících druhů byla aspoň obecně stanovena i velikost zdejší populace.

### Popis lokality:

**Vlčí hrdlo**, to jsou zbytky nivních luk v záplavovém území řeky Moravy. Nachází se mezi okrajem Bzenecké Doubravy; rozsáhlého komplexu borových monokultur rostoucích na vátých písčích a potokem Syrovínkou. Ze severu k němu přiléhá intenzivně obhospodařovaný rybník Stolárka se zemědělskou farmou a směrem k jihu na něj navazuje dnes nevyužívaný vodárenský objekt (pásmo ochrany vod I. stupně) v lokalitě Ondrovský. Původní extenzivní pastviny a louky s množstvím roztroušených stromů, především vrby a dubů, byly dotovány vysokou hladinou spodní vody. Na přelomu 60.-70. let minulého století, byly tyto cenné enklávy v téměř celém dolním Pomoraví rozorány - Vlčí hrdlo nebylo výjimkou. Mezníkem, který způsobil postupný a přirozený návrat této asi 12 hektarové plochy k „původnímu“ stavu byly povodně v roce 1997. Stoletá voda tehdy na dlouhou dobu zaplavila celou nivu řeky Moravy až do výše 4 metrů. Zaplavená místa byla potom několik následujících let natolik podmačena, že nebylo možné je obdělávat a hospodářsky využívat, aspoň ne po větší část rozhodujícího, tedy vegetačního období.

### Současný stav:

Větší část lokality Vlčí hrdlo v posledních letech byla díky silnému podmačení obdělávaná nepravdělně a směrem od lesa velmi intenzivně zarůstala nálety křovin a stromů. Na velkých plochách vznikaly náletové porosty tvořené především olší lepkavou a trnovníkem akátem, méně se do ploch dostávala borovice lesní. Okolí slepých ramen Syrovínky zarostly souvislými pásy rákosu obecného.

Ostatní plochy po hluboké orbě zarůstaly nesourodou směsí travin a bylin. Negativní roli sehrálo i to, že se travní porosty nekosily či nesecky a pochopitelně se neprováděla ani pastva. Došlo ke změnám bylinného patra – druhové složení travních porostů degradovalo, začaly převládat invazivní druhy travin a bylin jako třtina křovištní, turan kanadský, apod.

### Cílový stav:

Ideálním stavem z pohledu ornitologa, by bylo vytvoření vhodných životních podmínek pro ptáky mokřadních lokalit. Vycházet při jejich tvorbě z dosud poznaných vztahů a nároků těchto druhů ptáků na hnízdní prostředí. V maximální míře využít velmi dobrého základu, který se na lokalitě i

přes výše uvedená negativa doposud zachoval. To znamená, vhodnými zásahy vytvořit území podobné tomu, jaké se dochovalo v nedalekém vodárenském objektu v trati Ondrovský. Vytvořit trvalý travní porost – louku, který by se minimálně jedenkrát, anebo lépe dvakrát, ročně kosil. Pokud možno nevysazovat na větších plochách stromy ba ani v pásech, které by protínaly napříč tuto nevelkou lokalitu a působily by rušivým dojmem a plochu lučního rovinatého rázu by tříštily. Rozptýlená výsadba vrb a dubů je vítaná, neboť je ve zdejších podmínkách tradiční a užívaná. Vhodné by také bylo ponechávat část travního porostu na okraji lokality bez sečení. Náletové dřeviny v S části mokřadu bude nutné prořezat. Určitý objem větších větví nebo polen vzniklých během jejich odstraňování by bylo velice vhodné použít na vytvoření kompaktních (ne načechraných) hromad respektive z polen či klád hromad tzv. „metrů“ (oboustranně zajištěné do země zaraženými kůly a ty ponechat na okrajích lesa nebo pod většími stromy. Takové místa vyhledávají terestricky hnízdící druhy ptáků, jsou úkrytem pro různé druhy plazů a místem vývoje různých druhů bezobratlých.

Vyzkoušet by se měly všechny možné způsoby „údržby“ travníků - počínaje vypalováním nebo mulčováním jako nejtvrďšími zásahy přes pasení nebo sečení až po ponechávání určitých ploch (třeba i dlouhodobější) zarůstání.

Podle konkrétních podmínek v terénu je nutné citlivě stanovit termíny provádění sečí i dalších způsobů udržování ploch a také stanovit velikost ploch a to jakým způsobem budou ošetřeny. Razantní způsoby (vypalování nebo mulčování) bych prováděl na plochách menších a ne tak často, naopak pastvu bych se snažil řízeně rozšířit na co největší plochu. Každá z ploch bude vyhovovat po různě dlouhou dobu různým skupinám živočichů včetně ptáků.

Obecně by ke zlepšení podmínek pro hnízdění nebo výskyt ptáků přispěla revitalizace obou hlavních ramen – tůní. Ty jsou v současnosti díky postupnému zanášení biomasou, ale především v důsledku mnohaletého zaorávání pozemků velice mělké. To s sebou přináší dvě základní negativa – v zimě kompletně promrzají až ke dnu (pokud je v nich vůbec voda) a v létech s nízkými srážkovými úhrny naopak téměř pravidelně během léta vysychají. Nejlepším řešením by bylo zajištění stabilního vodního režimu formou řízeného povodňování. Lokalitu by bylo možné dotovat vodou pomocí nápuštěného zařízení, zbudovaného na potoku Syrovínka, povodňování by probíhalo podle jasně daného manipulačního řádu, vypracovaného po dohodě a v souladu s požadavky správce tohoto vodního toku.

### **Souhrn:**

Z hlediska obojživelníků je Vlčí hrdlo v širokém okolí jedním z nejdůležitějších míst rozmnožování pro 7 zde zjištěných druhů. Zejména pro tuto skupinu je nesmírně důležitou podmínkou stabilizace a podpory jejich populací vytvoření hlubších trvalých vodních ploch se stabilním vodním režimem. Výskyt čolka podunajského nebyl v letošním roce potvrzen, výskyt skokan skřehotavého nebyl v letošním roce potvrzen.

Z hlediska ptáků je mapované území významné především jako místo sběru a lovu potravy – pravidelně loví volavka bílá a volavka popelavá, čáp černý a čáp bílý, z dravců potom moták pochop a moták pilich, vzácněji jestřáb lesní nebo orel mořský. Dále jako místo odpočinku nebo nocování během migrace – zjištěni byli jeřáb popelavý, několik druhů bahňáků především čejka chocholatá, bekasina otavní, vodouš bahenní a vodouš kropenatý. Hnízdí zde anebo v nejbližším okolí několik ohrožených a silně ohrožených mokřadních a vodních druhů ptáků – například husa velká, bukáček malý, chřástal kropenatý, čírka modrá, aj.

Lokalita Vlčí hrdlo je primárně „botanicko-krajinářskou“ lokalitou, což se pochopitelně odráží i v hlavním předmětu i cílech ochrany území, kterým je znovuvytvoření kvalitních travinných lučních porostů a přirozené skladby i rozšíření dřevin. Přesto jsou i ochranné kroky a zásahy ve vztahu k ptačím společenstvům žijícím v tomto území (viz výše), navržené na základě provedeného inventarizačního průzkumu, téměř shodné se zásadami managementu pro tuto lokalitu tak, jak ji navrhnou kolegové botanici.

## Výsledky mapování

### Amphibia – Obojživelníci

#### 1. (*Triturus vulgaris* L.) - Čolek obecný

V ČR je druh považován za silně ohrožený.

23.06.12 – 4 dospělci.

20.07.12 – 10 larev.

#### 2. (*Bombina bombina* L.) - Kuňka obecná

V ČR je druh považován za ohrožený.

09.06.12 – desítky ex.

#### 3. (*Pelobates fuscus* Laur.) - Blatnice skvrnitá

V ČR je druh považován za kriticky ohrožený.

30.05.12 – desítky larev velikosti do 25 mm.

23.06.12 – do 50 larev.

#### 4. (*Hyla arborea* L.) - Rosnička zelená

23.06.12 – alespoň 80 larev.

20.08.12 – desítky letošních mláďat.

#### 5. (*Rana dalmatina* Bon.) - Skokan štíhlý

V ČR považován za silně ohrožený druh.

20.05.12 – pozorováno 5 dospělců

#### 6. (*Rana arvalis* Nils.) - Skokan ostronosý

V ČR považován za silně ohrožený druh.

19.05.12 – 10 ad. v rameni pod lesem

#### 7. (*Rana kl. Esculenta* L.) - Skokan zelený

V ČR považován za silně ohrožený druh.

20.08.12 – desítky zelených mláďat



## Aves – Ptáci

### 1. (*Tachybaptus ruficollis* Pall.) - Potápka malá

V ČR považována za ohrožený druh.

18.07.12 – 4 ex. na rameni pod lesem, zřejmě hnízdí.

### 2. (*Ixobrychus minutus* L.) - Bukáček malý

V ČR považován za kriticky ohrožený druh.

20.05.12 – 1 M se ozývá na jižním okraji mokřadu, hnízdění je možné.

### 3. (*Egretta alba* L.) - Volavka bílá

V ČR považována za silně ohrožený druh.

Vyskytuje se celoročně, na podzim až několik 10-tek jedinců.

### 4. (*Ardea cinerea* L.) - Volavka popelavá

Vyskytuje se celoročně, zaletuje lovit potravu, v létě a na podzim až několik 10-tek jedinců.



### 5. (*Ciconia niger* L.) - Čáp černý

V ČR považován za silně ohrožený druh.

Pravidelně zaletuje lovit. Na potulce pozorováno 12.09.12 – 6 ad. ex.





**6. (*Ciconia ciconia* L.) – Čáp bílý**

Pravidelně loví potravu ptáci hnízdící na komíně farmy, po vyhnízdění se zde vyskytli rodiče spolu s mláďaty, loví zde i ptáci ze širšího okolí

**6. (*Anser anser* L.) - Husa velká**

20.05.12 dvě rodinky se 4 a 3 housaty na pastvě – hnízdění přímo na mokřadu je možné.

**7. (*Anas platyrhynchos* L.) – Kachna divoká**

Hnízdí. Pozorována samice s 5 mláďaty. Pravidelně na pastvě.

**8. (*Anas querquedula* L.) - Čírka modrá**

**V ČR považována za silně ohrožený druh.**

20.05.12 – na rameni 2 M, 1F.

**9. (*Buteo buteo* L.) - Káně lesní**

18.07.12 – 12 ex., v okolí hnízdí nejméně 2 páry, pravidelně loví.

**10. (*Pernis apivorus* L.) - Včelojed lesní**

**V ČR považován za silně ohrožený druh.**

16.05.12 pozorován 1 tokající pár, více jedinců pozorováno na tahu.

**11. (*Accipiter nisus* L.) - Krahujec obecný**

**V ČR považován za silně ohrožený druh.**

Dvě pozorování svědčí o možném hnízdění.

17.05.12 – 1 F odlétá s drobným pěvcem v pařátech.

12.08.12 – 1 F.

**12. (*Milvus migrans* Bodd.) - Luňák hnědý**

**V ČR považován za kriticky ohrožený druh.**

19.06.12 byl pozorován 1 ex. kroužící nad mokřadem.

**13. (*Pandion haliaetus* L.) - Orlovec říční**

**V ČR považován za kriticky ohrožený druh.**

02.09.12 – 1 ex. přelétl nad lokalitou směrem ke Stolárce.

**14. (*Circus aeruginosus* L.) - Moták pochop**

**V ČR považován za ohrožený druh.**

30.05.12 hnízdí zcela jistě nejméně 1 pár, další z blízkého okolí zalétají lovit.

**15. (*Falco cherrug* Gray) - Raroh velký**

**V ČR považován za kriticky ohrožený druh.**

09.06.12 – 1 ex. v letu, lovil nad polem směrem k řece Moravě.

**16. (*Falco subbuteo* L.) - Ostříž lesní**

**V ČR považována za silně ohrožený druh.**

Hnízdí v okolí – opakovaně pozorovaný během lovu vážek nad loukou.

**17. (*Falco tinnunculus* L.) - Poštolka obecná**

Pravděpodobně hnízdí na okraji borového lesa.

**18. (*Haliaeetus albicilla* L.) – Orel mořský**

16.10.12 pozorován tok. Vyskytuje se celoročně, pravidelně nad lokalitou přeletuje.

**19. (*Phasianus colchicus* L.) - Bažant obecný** hnízdí, početnost se výrazně mění

zřejmě v důsledku vypouštění uměle odchovaných jedinců.

**20. (*Coturnix coturnix* L.) - Křepelka polní**

**V ČR považovaná za silně ohrožený druh.**

Nehojně se objevuje na tahu.

**21. (*Rallus aquaticus* L.) - Chrástal vodní**

**V ČR považován za silně ohrožený druh.**

12.05.12 – ozývají se nejméně 2 ex. v jižní části mokřadu, možné hnízdění.

**22. (*Porzana porzana* L.) - Chrástal kropenatý**

**V ČR považován za silně ohrožený druh.**

12.05.12 a 02.06.12 – 1 ex. se ozývá z porostu orobince na slepém rameni.

**23. (*Gallinula chloropus* L.) - Slípka zelenonohá**

Pouze registrována jako zjištěný druh, hnízdí na mokřadu Ondrovský.



**24. (*Fulica atra* L.) - Lyska černá**

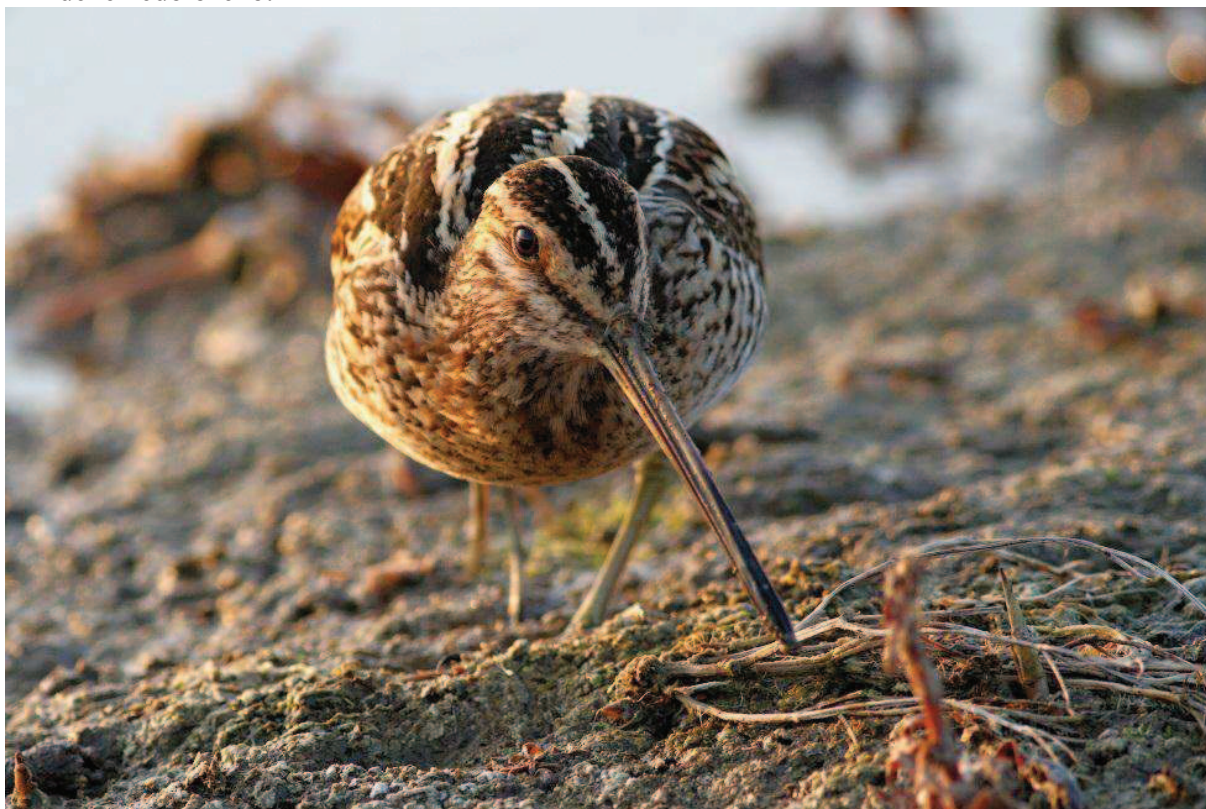
Pouze registrována jako zjištěný druh, hnízdí na mokřadu Ondrovský.

**25. (*Grus grus* L.) - Jeřáb popelavý**

12.05.12 1 ex. loví potravu v louce, vzácně se objevuje na jarním tahu.

**26. (*Gallinago gallinago* L.) - Bekasína otavní**

Zjištěna na průtahu. 12.10.12 – 11 ex., v letech s vyšší hladinou vody hnízdí, letos kvůli suchu hnízdění nedoloženo.





**27. (*Tringa totanus* L.) - Vodouš rudonohý**

**V ČR považován za kriticky ohrožený druh.**

Pravidelně protahuje, za vhodných podmínek jednotlivě hnízí, letos kvůli nedostatku srážek a nízkému stupni podmáčení nehnízdl.

**28. (*Tringa ochropus* L.) - Vodouš kropenatý**

**V ČR považován za silně ohrožený druh.**

Pozorovaný na tahu 23.06.12 – 2 ex.

**29. (*Tringa glareola* L.) - Vodouš bahenní**

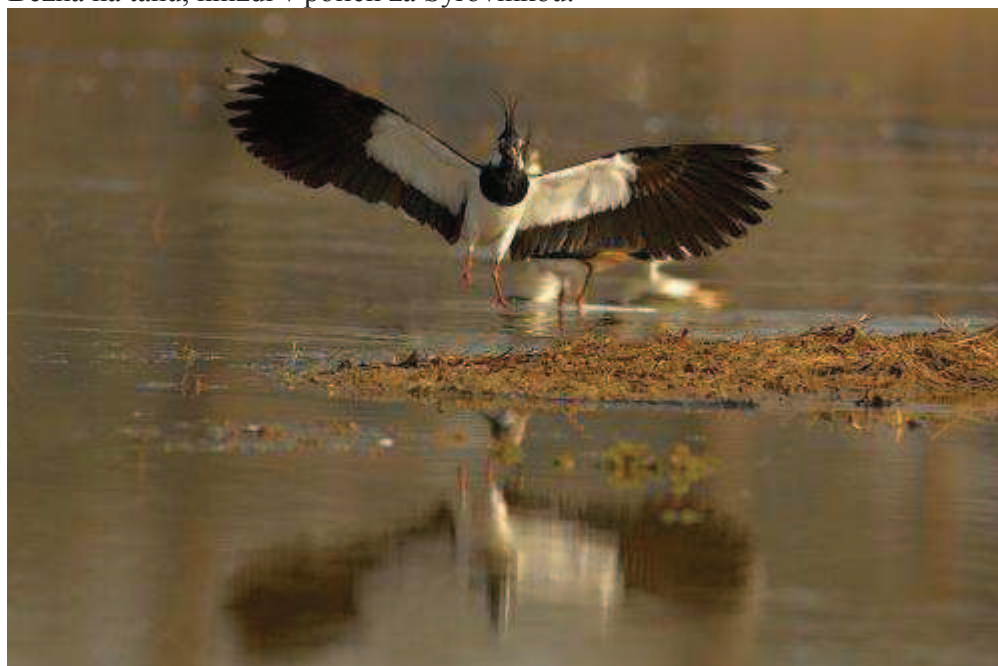
Pozorovaný na tahu 02.05.12 – 15 ex.



**30. (*Vanellus vanellus* L.) – Čejka chocholáta**

**V ČR považována za ohrožený druh.**

Běžná na tahu, hnízí v polích za Syrovínkou.



**31. (*Columba palumbus* L.) - Holub hřivnáč**

Běžně hnízdí v okolí, zaletuje pít a za potravou, 20.09.12 – 30 ex. na loukách.

**32. (*Streptopelia turtur* L.) - Hrdlička divoká**

Běžně hnízdí v okolí, zaletuje pít a za potravou, 02.06.12 – 8 ex. na loukách.

**33. (*Cuculus canorus* L.) - Kukačka obecná**

20.06.12 – hlas 1 samce, běžný druh.

**34. (*Alcedo atthis* L.) - Ledňáček říční**

**V ČR považována za silně ohrožený druh.**

28.07.12 - vzácně na přeletu, občas loví na Syrovínce.

**35. (*Dendrocopos major* L.) – Strakapoud velký**

Běžný druh, hnízdí v olšovém podmačeném lese na S okraji lokality.

**36. (*Dendrocopos minor* Brehm) - Strakapoud malý**

02.05.12 – 1 M na okraji olšového lesa.

**37. (*Alauda arvensis* L.) – Skřivan polní**

Běžný druh, přesto jen nepravidelně hnízdí. K hnízdění si vybírá sušší místa například na travnatých hrázích potoka Syrovínka.

**38. (*Anthus pratensis* L.) - Linduška luční**

15.10.12 – na tahu zastíženo nejméně 15 ex., územím pouze protahuje a v mírných zimách se pokouší i přezimovat.

**39. (*Motacilla alba* L.) – Konipas bílý**

Běžně se vyskytuje na tahu, několik párů hnízdí v polodutinách a dutinách různých mysliveckých zařízení - v krmelcích a na posedech v JZ části mokřadu.

**40. (*Motacilla flava* L.) – Konipas luční**

Běžně se vyskytuje na tahu a nepravidelně i jednotlivé páry hnízdí. Letos kvůli suchu hnízdění nebylo doloženo.





**41. (*Riparia riparia* L.) - Břehule říční**

**V ČR považována za ohrožený druh.**

19.05.12 – 10-ky ex. zaletují lovit potravu z blízké písčiny.

20.06.12 – cca 100 ex. loví potravu

**42. (*Saxicola rubetra* L.) - Bramborníček hnědý**

**V ČR považován za ohrožený druh.**

12.05.12 – 1 pár zastížen na tahu na loukách.



**43. (*Saxicola rubicola*) – Bramborníček černohlavý**

Pravidelně hnízdí 1-2 páry, běžný je také na tahu.

**44. (*Turdus viscivorus* L.) - Drozd brávník**

02.10.12 – 36 ex. sbírá potravu na loukách, hojnější výskyt je na tahu

**45. (*Sturnus vulgaris* L.) – Špaček obecný**

Hojně zaletuje za potravou, běžně hnízdí v okolních lesích, v některých letech využívá místní rákosiny jako nocoviště – nocují zde potom tisíce ex.

**46. (*Acrocephalus palustris* L.) - Rákosník zpěvný**

pravidelně hnízdí do 5 párů na okrajích rákosina a kolem járků, běžný je na tahu.

**47. (*Acrocephalus schoenobaenus* Pall.) – Rákosník proužkovaný**

Pravidelně hnízdí v rákosinách po celé lokalitě, běžný i na tahu.

**48. (*Acrocephalus arundinaceus* L.) - Rákosník velký**

**V ČR považován za silně ohrožený druh.**

12.05.12 – zjištěni 2 zp. MM. Hnízdí v rákosině pod lesem.

20.06.12 – 1 zpívající M.

**49. (*Luscinia luscinoides* L.) – Cvrčilka slavíková**

**V ČR považovaná za silně ohrožený druh.**

12.05.12 v rákosině pod lesem zjištěni 2 zpívající MM

23.05.12 v rákosině pod lesem stále 1 zpívající M.

**50. (*Lanius excubitor* L.) - Ťuhák šedý**

**V ČR považován za ohrožený druh.**

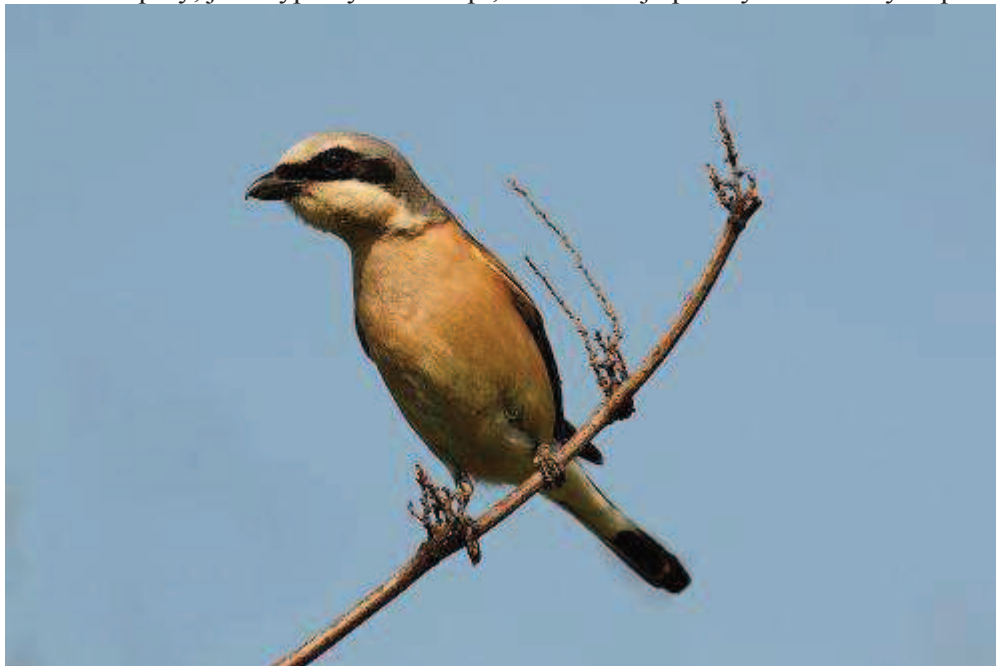
Pravidelně hnízdí 1 pár; na mokřadních loukách po celou hnízdní sezonu.

23.05.12 – 1 ex. varuje, zřejmě poblíž vylétaná mláďata

02.10.12 – 2 ex. na drátech VN u Syrovínky.

**51. (*Lanius collurio* L.) - Ťuhýk obecný**

hnízdí 3-4 páry, je to typický druh stepi, zde obsazuje plochy s křovinatými porosty.



**52. (*Sylvia atricapilla* L.) - Pěnice černohlavá**

hnízdí min. 10 párů v křovinatých okrajích lokality, velmi hojná je na tahu, hojný druh.

**53. (*Phylloscopus collybita*) - Budníček menší**

hnízdí min. 10 párů v křovinatých okrajích lokality, velmi hojně protahuje, běžný druh.

**54. (*Phylloscopus trochilus*) - Budníček větší**

hnízdí min. 5 párů, je vázaný na lesní část lokality a její suché okraje, běžný druh.

**55. (*Aegithalos caudatus* L.) - Mlynařík dlouhoocasý**

Druh běžný na tahu i v zimním období, kdy vytváří smíšená hejna s jinými druhy sýkor.

**56. (*Parus palustris* L.) - Sýkora babka**

Vzácně hnízdí, nehojně protahuje a zimuje ve smíšených hejnech s jinými druhy sýkor.

**57. (*Parus ater* L.) - Sýkora úhelničák**

Hojně hnízdí v borové doubravě, protahuje a zimuje v hejnech s jinými sýkorami.

**58. (*Parus major* L.) - Sýkora koňadra**

Na lokalitě nepoččetně hnízdí, běžně táhne i zimuje.



**59. (Parus caeruleus L.) - Sýkora modřinka**

Běžně hnízdí v borové doubravě, protahuje i zimuje v hejnech s jinými sýkorami.

**60. (Remiz pendulinus L.) – Moudivláček lužní**

V ČR považován za druh ohrožený.

Pravidelně hnízdí 1-(2) páry, typická hnízda staví na koncích větví vrb a olší, hojný je také na tahu.

**61. (Troglodytes troglodytes L.) - Střízlík obecný**

V olšovém lese pravděpodobně hnízdí, nehojný je na tahu, jednotlivě zimuje.

**62. (Garrulus glandarius L.) - Sojka obecná**

Druh běžně hnízdící v borovém lese. Pozorován při každé kontrole lokality, zaletuje sem za potravou.



**63. (Corvus cornix L.) - Vrána (obecná) šedá**

Nepravidelně hnízdí vždy jen 1 pár, celoročně však zaletuje za potravou, po vyhnízdění v hejnech čítajících až 30 ex.





**64. (*Corvus corax*) - Krkavec velký**

**V ČR považován za ohrožený druh**

Občasná pozorování jednotlivců i párů hnízdících v přilehlých lesích, zaletují za potravou.

**65. (*Fringilla coelebs* L.) - Pěnkava obecná**

Běžný druh, nicméně nehojně hnízdící na okrajích lesa, ve větších počtech se objevuje na tahu a během zimování, vytváří smíšená hejna s jinými semenožravými ptáky.

**66. (*Carduelis cannabina* L.) - Konopka obecná**

Běžný druh, objevuje se především na podzim a během zimy, ve smíšených hejnech s jinými semenožravými druhy ptáků.

**67. (*Carduelis carduelis* L.) - Stehlík obecný**

Hnízdí řídko, na lokalitu zaletuje po vyhnízdění na potulkách a během zimy v hejnech s jinými druhy zrnožravých ptáků.



**68. (*Carduelis spinus* L.) - Čížek lesní**

Pravidelně na tahu a v zimním období, občas se objevuje na olších ve velkých hejnech.

**69. (*Emberiza citrinella* L.) - Strnad obecný**

Pravidelně hnízdí, vyskytuje se celoročně jeden z hojnějších druhů pěvců na lokalitě, během zimy se zdržuje kolem mysliveckých zásypů spolu se stehlíky, konopkami apod.



**70. (*Emberiza schoeniclus* L.) – Strnad rákosní**

Pravidelně hnízdí 3-4 páry v rákosinách, protahuje a za vhodných podmínek v malých počtech (jednotlivě) i zimuje.



**Druhy během průzkumu v roce 2012 nezjištěné, výskyt udávaný jinými pozorovateli:**

**(*Streptopelia decaocto* L.) - Hrdlička zahradní**

zaletovala v různě velkých hejnech od farmy, když táhla na pole se sklizenou kukuřicí (Ryška in verb.)

**(*Upupa epops* L.) - Dudek chocholátý**

**V ČR považovaný za silně ohrožený druh**

dříve pravidelně hnízdil, dne 4.6.2012 sbírá potravu na okraji luční cesty, pak posedává na oplocení vodárny (Kroupa in verb.)

**(*Oenanthe oenanthe* L.) - Bělořit šedý**

**V ČR považovaný za silně ohrožený druh**

dříve pravidelně hnízdil, poslední hnízdní doklad z poloviny 90. let minulého století, letos zjištěni 2 M na tahu 20.3.2012 (Černý pers. comm.)

**(*Passer montanus* L.) - Vrabec polní**

tento běžnější druh pěvce jsem kupodivu letos během inventarizačního průzkumu nezjistil; hnízdí běžně na farmě u Stolářky, hejno asi 40 ex. vyplašil z okraje rákosiny dne 14.10.2012 (Prágr in litt.)

## Tabulka doporučených základních managementových opatření.

| Předmět ochrany                              | Zhodnocení stavu         | Zhodnocení významu   | Návrh managementu               | Poznámka                  |
|----------------------------------------------|--------------------------|----------------------|---------------------------------|---------------------------|
| <b>Bukáček malý (Ixobrychus minutus)</b>     | Nejistý                  | <b>Nadregionální</b> | Zabránit likvidaci pásů rákosin | <b>Směrnice o ptácích</b> |
| <b>Chřástal kropenatý (Porzana porzana)</b>  | Nepříznivý (přežívající) | <b>Nadregionální</b> | Povodňovat                      | <b>Kriticky ohrožený</b>  |
| <b>Čírka modrá (Anas querquedula)</b>        | Nepříznivý               | <b>Nadregionální</b> | Povodňovat                      | <b>Kriticky ohrožený</b>  |
| <b>Vodouš rudonohý (Tringa totanus)</b>      | Nepříznivý (vymizelý)    | <b>Nadregionální</b> | Obnovit sečení; povodňovat      | <b>Silně ohrožený</b>     |
| <b>Bekasina otavní (Gallinago gallinago)</b> | Nepříznivý (vymizelý)    | <b>Nadregionální</b> | Obnovit sečení; povodňovat      | <b>Kriticky ohrožený</b>  |
| <b>Dudek chocholatý (Upupa epops)</b>        | Nejistý (přežívající)    | <b>Nadregionální</b> | Obnovit sečení a pastvu         | <b>Silně ohrožený</b>     |



# **Průzkum fytofágních brouků v lokalitě Bzenec – Vlčí hrdlo**

RNDr. Ondřej Konvička

## **Úvod**

Společenstvo bezobratlých živočichů patří jako celek k jednomu z nejvhodnějších bioindikátorů kvality území. Na jednotlivých lokalitách tvoří kvantitativně i kvalitativně často velmi diverzifikované populace, jejichž poznáním můžeme velmi přesně navrhnout deskripci celkového stavu bioty zájmového území. S vysokou mírou pravděpodobnosti můžeme pak usuzovat jak na historické pozadí lokality, tak i predikovat budoucí směřování dotčeného stanoviště. Brouci (Coleoptera) patří mezi nejlépe prozkoumané řády hmyzu a bezobratlých vůbec. Brouci jsou živočichové svými životními nároky a strategiemi velmi rozrůzněnou skupinou. Proto je také nutné při jejich výzkumu použít komplexnějších a různorodějších metod sběru, než jak je tomu u jiných skupin hmyzu. Celková míra poznání ekologie a nároků zástupců skupiny je tak vysoká, že je v případě použití standardizovaných metodik výzkumu je možné generalizovat učiněné závěry v zásadě na celé společenstvo bezobratlých (Hymenoptera, Odonata, Orthoptera, Heteroptera, Homoptera a další).

## **Materiál a metodika**

Během entomologického průzkumu realizovaném v roce 2012 byla pozornost zaměřena zejména na jádrové území doplňkově pak na nejbližší okolí sousedící s územím. Průzkum byl prováděn standardními sběrnými terénními metodami (viz Winkler 1974). Brouci byli zejména odchytáváni smykem vegetace do sítě. Sbírána byla pouze imága. Brouci byli odchytáváni i několika dalšími klasickými způsoby sběru. Fytofágní druhy byly získávány smykem vegetace, druhy arborikolní a některé xylofágní sklepáváním větví stromů, keřů a větrší vegetace do sklepače o rozměrech 80x100 cm. Dále byl uplatněn individuální sběr pomocí entomologické pinzety a exhaustoru po vyhledání jednotlivých imag zrakem (např. na vegetaci, na zemi, na nejrůznějších květech, pod kameny atd.). Materiál byl dokladován pouze v nezbytné míře, kvůli determinaci apod. a je deponován u autora. Druhy jasně determinovatelné v terénu nebyly dokladovány. Nálezy z průzkumu jsou zaneseny v NDOP.

Vzhledem k tomu, že řada druhů bezobratlých má i několikaletý vývoj a některé druhy vykazují výrazné meziroční fluktuace v abundancích, některé mohou mít tudíž populace na hranici, či pod hranicí pozorovatelnosti, jiné druhy se šíří a mění své areály různými rychlostmi, případně do sledovaných společenstev nepravidelně imigrují z okolí (srovnej Wolda et al. 1992; Lepš et al. 1998), vyplývá, že faunistický výzkum založený na jednoročním (i když intenzivním) terénním sledování, nemůže vyčerpávajícím způsobem obsáhnout všechny druhy sledované coleopterocenózy. Návštěvy lokality byly provedeny ve dnech 28.4.2012, 30.5.2012, 30.6.2012, 28.7.2012, 25.8.2012, 22.9.2012.

Důraz byl při průzkumu kladen na výskyt druhů zvláště chráněných (viz příloha Vyhlášky 395/1992 Sb.), druhů evropsky významných, druhů zařazených

do Červeného seznamu bezobratlých, druhů bioindikačních či jinak významných. Vzhledem k velmi obtížné determinaci nebyla mezi brouky zkoumána čeleď drabčíkovitých (*Staphylinidae*).

V textu jsou použity následující zkratky:

§ – zvláště chráněný druh

VU – zranitelný

EN – ohrožený

## **Výsledky**

### **Cerambycidae**

*Brachyleptura maculicornis*

*Stenurella melanura*

*Calamobius filum*

*Agapanthia villosoviridescens*

### **Scarabaeidae**

*Oxythyrea funesta* §

### **Oedemeridae**

*Oedemera croceicollis* VU

*Oedemera viridis*

*Oedemera podagariae*

### **Malachiidae**

*Anthocomus rufus*

*Charopus concolor*

*Clanoptilus viridis*

*Clanoptilus geniculatus*

*Axinotarsus marginalis*

*Ebaeus flavicornis*

*Paratinus femoralis* EN

### **Chrysomelidae**

*Cassida rubiginosa*

*Cassida denticollis*

*Cryptocephalus moraei*

*Cryptocephalus octacosmus*

*Oulema gallaeciana*

*Oulema melanopus*

*Aphtona euphorbiae*

*Aphtona nonstriata*

*Aphtona ovata*

*Aphtona venustula*

*Altica lythri*

*Psylliodes chrysocephalus*  
*Neocrepidodera ferruginea*  
*Phyllotreta vittula*  
*Phyllotreta undulata*  
*Longitarsus melanocephalus*  
*Longitarsus luridus*  
*Longitarsus anchusae*

### **Carabidae**

*Carabus granulatus*  
*Poecilus cupreus*  
*Harpalus affinis*  
*Clivina fossor*  
*Pseudoophonus rufipes*  
*Amara aenea*  
*Amara plebeja*  
*Oxypselaphus obscurus*

### **Curculionidae**

*Mononychus punctumalbum*  
*Rhynocillus conicus*  
*Larinus turbinatus*  
*Rhinoncus pericarpus*  
*Nedyus quadrimaculatus*  
*Polydrusus impar*  
*Polydrusus cervinus*  
*Phyllobius arborator*  
*Phyllobius oblongus*  
*Phyllobius argentatus*  
*Sitona sulcifrons*  
*Sitona suturalis*  
*Sitona lineatus*  
*Anthocomus rubi*  
*Brachyderes incanus*  
*Isochnus sequensi*  
*Dorytomus longimanus*  
*Dorytomus ictor*  
*Tanymecus palliatus*  
*Trichosirocalus troglodytes*

### **Cantharidae**

*Cantharis rufa*  
*Cantharis flavilabris*  
*Cantharis livida*  
*Cantharis nigricans*

### **Elateridae**

*Prosternon tessellatum*  
*Ampedus sinuatus*



*Ampedus pomorum*  
*Agrypnus murinus*

### **Throscidae**

*Trixagus dermestoides*

### **Coccinellidae**

*Tytthaspis sedecimpunctata*  
*Adalia decempunctata*  
*Platynaspis luteorubra*  
*Harmonia axyridis*  
*Coccinella septempunctata*

### **Dasytidae**

*Dolichosoma lineare*

### **Heteroceridae**

*Heterocerus fenestratus*

### **Scirtidae**

*Cyphon variabilis*

### **Mordellidae**

*Mordellistena brevicauda*  
*Mordellistena falsoparvula*

### **Scraptiidae**

*Anaspis frontalis*  
*Anaspis rufilabris*

### **Apionidae**

*Protapion fulvipes*  
*Protapion apricans*  
*Protapion trifolii*  
*Ischnopterapion loti*  
*Ischnopterapion virens*  
*Synapion ebeninum*  
*Catapion seniculus*  
*Perapion oblongum*  
*Oxystoma subulatum*

### **Nitidulidae**

*Meligethes aeneus*  
*Meligethes carinulatus*  
*Meligethes distinctus*

## Phalacridae

*Olibrus affinis*  
*Olibrus aeneus*

## Ciidae

*Orthocis alni*  
*Cis pygmaeus*

## Dermestidae

*Anthrenus scrophulariae*

## Celkové zhodnocení průzkumu a zjištěného společenstva

V průběhu vegetační sezóny v roce 2012 bylo na lokalitě metodami definovanými v části Metodika zjištěno celkem 99 druhů brouků, kteří se řadí k 21 čeledím. Nejčastěji byly zastoupeny druhy čeledí mandelinkovití (Chrysomelidae) a nosatcovití (Curculionidae).

Ze zvláště chráněných druhů byl zjištěn zlatohlávek tmavý (*Oxythyrea funesta*), který náleží do kategorie ohrožení.

Z druhů uvedených v Červeném seznamu bezobratlých byly zjištěny 2 následující druhy:

*Oedemera croceicollis* – kategorie zranitelný (vulnerable) – řídce se vyskytující druh vázaný na zachovalé mokřady s rákosem. Na lokalitě se vyskytuje hojně.

*Paratinus femoralis* – kategorie ohrožený (endangered) – vzácně a jednotlivě se vyskytující druh vázaný na zachovalé mokřady, u nás pouze v nejteplejších částech území. Na lokalitě se vyskytuje velmi vzácně.

Na lokalitě prozatím převažují zejména druhy obecné vázané na bezlesí lehce až více podmáčené. Dále je zastoupena fauna rákosin a mokřadů, zahrnující i dva druhy uvedené v červeném seznamu. Dle stavu rostlinného společenstva lze ale usuzovat, že při nastavení vhodného managementu by došlo k restauraci mokřadního společenstva rostlin, díky čemuž budou zjevně na vzestupu i vzácné a ohrožené fytofágní druhy brouků i jiného hmyzu. Vzhledem k tomu, že v okolí se nachází zbytky původních společenstev, jeví se ochrana a zajištění příslušného managementu na lokalitě Vlčí hrdlo jako nezbytná. Doporučuji jako management kosení, a to mozaikovitě v prostoru i čase. Bylo by také vhodné obnovit zde částečně pastvu dobytka – dříve naprosto běžná pastva dobytka v nížinách totiž prakticky vymizela.